

важливим у практичному відношенні результатом фотосинтезу є накопичення його продуктів і створення урожаю. Фотосинтез, а саме його продуктивність, слід вважати процесом, який визначає урожай.

Продуктивність фотосинтезу рослин визначається двома головними показниками – сумарною площею листя за вегетацію та інтенсивністю фотосинтетичних процесів на одиницю площі листя. Тобто для отримання високого врожаю необхідно, щоб не тільки площа листя посіву була оптимальною, а щоб і в листках процеси фотосинтезу проходили як можна довше. Для визначення здатності посівів поглинати сонячну радіацію часто використовують показник покриття листками поверхні ґрунту, тобто індекс листової поверхні (ІЛП). Перерахунок ІЛП здійснюється шляхом ділення площі листя посівів з 1 га на 10000 м². Найбільш високий індекс листової поверхні у соняшнику відмічено у фазу цвітіння – і складав.

Результатами досліджень встановлено, що на площу листової поверхні соняшнику значний вплив мав фон живлення та строк сівби. Так, на фоні без добрив у фазі 4 – 5 пар справжніх листків гібриди ранньостиглої групи найбільшу площу листової поверхні мали за рекомендованого строку сівби від 4,0 до 5,2 тис м²/га відповідно.

Для визначення величини асимілюючої поверхні з врахуванням строку її функціонування застосовується термін фотосинтетичний потенціал посіву (ФПП). Дослідженнями встановлено, що у гібридів ранньостиглої групи на обох фонах живлення найбільшим показник ФПП був за раннього та рекомендованого строків сівби. Так, на фоні без добрив у ранньостиглого гібриду значення цього показника коливалося від 1,29 до 1,38 млн. м² добу/га, а у гібриду АГН – від 1,50 до 1,67 млн. м² добу/га.

У гібридів середньоранньої групи на фоні із основним внесенням добрив у дозі N₃₀P₃₀K₃₀ значення ФПП по строках сівби не мало значних коливань, як у групи ранньостиглих гібридів. Це означає, що середньоранні гібриди виявилися більш пластичними до умов навколишнього середовища.

Чиста продуктивність фотосинтезу у гібридів ранньостиглої групи коливалася від 4,13 до 7,20 г/м² добу

УДК 632.91

Скрипник Н. В., канд. біолог. наук
Інститут захисту рослин НААН
e-mail: nvskrypnyk35@ukr.net

НЕБЕЗПЕЧНІ ШКІДНИКИ БАКЛАЖАНІВ

В останні роки особливо гостро постає питання щодо захисту рослинних ресурсів від проникнення небезпечних шкідливих організмів, статус яких ще не визначений, оскільки не проведено аналіз фітосанітарного їх ризику. В рослинній продукції, що надходила в країни ЄС із третіх країн зафіксовані випадки виявлення шкідників рослин, зокрема *Leucinodesorbonalisma*

Leucinodespseudorbonalis. Це тропічні шкідники, які зустрічаються в Азії та Африці, але відсутні в Європі, зокрема в Україні. Існує загроза їх потрапляння при міжнародній торгівлі на територію Євросоюзу. Зазначені вище шкідники не повинні ввозитися на їх територію, переміщуватися в його межах, утримуватися, розмножуватися чи розповсюджуватись. Головною рослиною-живителем для *Leucinodesorbonalis* є баклажан (*Solanum melongena*), але шкоди завдає іншим пасльоновим культурам: *S. tuberosum* (картопля), *S. aculeatissimum*, *S. indicum*, *S. myriacanthum*, *S. torvum* (баклажан дикий), *Lycopersicon esculentum* (томат), *Capsicum annuum* (перець звичайний). До кормових рослин також належать: *Betavulgaris* (буряк), *Ipomoea batatas* (батат), *Mangifera indica* (манго індійське), *Pisum sativum* (горох) [1].

Імаго: метелик білого кольору з коричневим візерунком на крилах (розмах крил від 18 до 24 мм). Дорослі особини досить активні вночі і можуть літати на короткі відстані. Яйця відкладають на нижню поверхню листків. Одна самка приблизно може відкласти від 80-250 яєць. Після відродження гусениці живляться плодами, де вони вгризаються і роблять ходи. Втрати врожаю баклажанів становлять понад 65 %. Перед заляльковуванням гусениці роблять вихідні отвори та заляльковуються в рослинних залишках на поверхні ґрунту. Основний спосіб поширення шкідника на великі відстані – заражені плоди, рослини для посадки. Існує ризик завезення та акліматизації шкідника, оскільки пасльонові рослини вирощуються в Європі. На акліматизацію шкідника в значній мірі впливають абіотичні та біотичні фактори.

Leucinodespseudorbonalis-олігофаг, харчується листям та плодами *Solanum aethiopicum* (ефіопський баклажан) і *S. melongena* (баклажан). Зустрічається в Африці. Дорослі особини відкладають яйця на листки. Після відродження молоді гусениці спочатку проникають в пагони, а згодом – плоди. В одному плоді може бути до 20 гусениць. Згодом для заляльковування в ґрунті вони залишають плід. Дорослі особини літають на короткі відстані тільки в темряві. Основним шляхом поширення є міжнародна торгівля. На територію вільну від шкідника може потрапити з рослинами для посадки, плодами, ґрунтом [2, 3].

Leucinodespseudorbonalis неодноразово був перехоплений у ЄС разом із *S. aethiopicum*. Якщо шкідник потрапить до країн Європи то він може успішно акліматизуватися та розширити свій ареал, оскільки є рослина-живитель (*S. melongena*) та сприятливі кліматичні умови, які є сприятливими для його розвитку. Незважаючи на певні прогалини в знаннях про шкідників існує потреба щодо вивчення кількісної та якісної оцінки їх фітосанітарного ризику.

Список літератури:

1. *Leucinodesorbonalis* (LEUIOR) <https://gd.eppo.int/taxon/LEUIOR>
2. *Leucinodespseudorbonalis* (LEUIPS). <https://gd.eppo.int/taxon/LEUIPS>
3. Pest categorisation of *Leucinodespseudorbonalis*. EFSA Journal 2021;19(11):6889. doi: 10.2903/j.efsa.2021.6889